

КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті розглянуто та проаналізовано основні складові компетентісно орієнтованої навчальної програми підготовки вчителів у США. Запропоновано порівняльну таблицю компетентісно орієнтованої та традиційної навчальних програм.

Постановка проблеми. Упродовж усієї історії розвитку американської системи освіти, науковці й педагоги намагались дотримуватися традиційної моделі професійної підготовки фахівців. Тобто, основна увага концентрувалась на вивченні класичних предметів і накопиченні необхідних знань. Однак, починаючи з другої половини XIX ст. суспільство вимагало зміни не лише способу життя, але й освітньої парадигми. Виникнення і провадження компетентісного підходу в освіті стало своєрідною відповіддю наукового світу громадськості й повинно було підвищити якість і результат підготовки фахівців.

Зміна освітньої парадигми змусили американських педагогів сформулювати нові вимоги до навчальної програми, заснованої на компетенціях. Проведений нами аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що науковці прагнули переосмислити цінності традиційної освіти, створити модель нового підходу до процесу навчання й підготовки вчителів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо, що ідея компетентісно орієнтованого навчання була домінуючою в США у системі педагогічної освіти в 1970-х роках. У цей час було проведено ряд конференцій, присвячених даній проблемі (“Компетентність: аналіз, критика, переосмислення” (університет Пенсільванії, 1980), “Компетентність, оцінка педагогічної освіти” (Лексінгтон, 1980) та науково-педагогічних досліджень. Над розробкою даної проблеми працювали такі американські науковці: Боб Менсфілд (компетентність і стандарти), Елісон Вулф (компетентність і знання), Джон Берк (компетентісно орієнтоване навчання), Едмунд Шорт, Пол Хеґе (концепції компетентностей), Родні Степлес (природа компетентності), Бенджамін Росне, Норман Додл, Джейм Купер, Роберт Хаустон (компетентісно орієнтована освіта вчителів), Віліам Хантер (мультикультурна освіта через компетентісно орієнтоване навчання) та багато інших дослідників. Усі вони дотримувались думки, що компетентісно орієнтоване навчання – це не лише сучасна тенденція, а кардинально новий підхід до підвищення стандартів та рівня професійності педагогічних працівників.

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є аналіз основних компонентів компетентісно орієнтованої програми підготовки вчителів у США та їх порівняння із традиційною програмою.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що навчальна програма – це складова усього навчального процесу, що визначає місце навчальних дисциплін, їх мету та завдання, зміст професійної підготовки, форми а методи. У її межах відбувається подальша деталізація цілей, на основі яких формується структура навчальних дисциплін, визначаються взаємозв'язки між ними [1, с. 536].

Починаючи з 1970-х рр., на зміну традиційної навчальної програми підготовки вчителів у США прийшла компетентісно орієнтована, яка модернізувала загальноприйняті освітні цінності і стала початком нового етапу в системі освіти.

Додамо, що впровадження компетентісного підходу характеризується зміною сукупності установок, цілей, цінностей, технічних засобів тощо, а його модель відображає основні якості молодого фахівця. Відповідно, мета освіти співвідноситься з формуванням базових компетенцій. Відтак, американські науковці погоджуються, що компетентісний підхід до професійної педагогічної освіти дає змогу зберегти культурно-історичні та етносоціальні цінності, якщо компетентність розглядати з точки зору особистісних

утворень, що містять інтелектуальні, емоційні й моральні складові. Їх формування відбувається у процесі навчання та інтегрує знання, вміння, навички, ставлення, досвід і поведінкову модель особистості. Крім того, використання зазначеного підходу сприяє подоланню традиційних когнітивних орієнтацій класичної вищої школи.

Доречно наголосити, що на початку впровадження даного підходу декілька вищих навчальних закладів, серед яких Веберський державний коледж у Юті, Південно-західний державний коледж Мінесоти, університет Брайхем, університет Хаустона та ін., повністю перейшли на використання моделі компетентнісної освіти. Решта ВНЗ використовували лише деякі елементи цього напрямку. Компетентнісно орієнтована освіта використовувалась, також, у програмах і проектах підготовки вчителів Корпусу миру. Крім того, майже усі навчальні заклади мали експериментальні групи, в яких практикували новий напрямок навчання [3, с. 9-10].

Вперше компетентнісно орієнтована навчальна програма була використана американськими науковцями в освітній галузі. На думку Р. Хаувсама, вона є складним структурним утворенням, елементи якого характеризуються: 1) чітким визначенням завдань; 2) володінням певним рівнем компетентності; 3) прозорістю у процесі визначення мети, критеріїв, оцінки, завдань; 4) об'єктивністю оцінки рівня компетентності випускників [3].

У книзі “Компетентнісно орієнтована освіта вчителів”, Р. Хаустон та Р. Хаувсам стверджують, що впровадження й використання компетентнісно орієнтованої програми підготовки педагогічних працівників можливе лише за умови дотримання наступних етапів:

1. Визначення мети й цілей. Визначення цілей та відбір компетенцій для навчальної програми підготовки вчителів у США полягає у визначенні того, яких педагогів суспільство хоче бачити поряд зі своїми дітьми. Зазначимо, що підготовка компетентних учителів є складним процесом, на який впливає три чинники: суспільство, знання, студенти (суспільство ставить певні вимоги перед освітою, змушуючи її адаптувати навчальні програми; знання постійно змінюються та оновлюються, стимулюючи безперервне навчання; студенти вносять власні корективи у навчальний процес та намагаються підпорядкувати його особистим потребам і бажанням) [3, с. 106]. Таким чином, основними цілями програми підготовки вчителів є: соціалізація та індивідуалізація особистості; розкриття та розвиток творчих здібностей; отримання належної професійної підготовки, саморозвиток та самовдосконалення, безперервне навчання.

2. Розробка навчальної програми і планування розкладу занять. Компетентнісно орієнтована програма дозволяє зосередитись на практичній стороні навчання. Американські науковці й педагоги пропонують зменшити кількість лекційних занять, натомість збільшити семінарські заняття з використанням рольових ігор, а розмови про важливість розуміння та вивчення теоретичного матеріалу замінити дослідною та лабораторною роботою.

Крім того, протягом останніх десятиліть увага не лише науковців, але й громадськості США прикута до проблеми з'ясування відносин між освітньою галуззю й роботодавцями. Багато країн, таких як Шотландія, Великобританія, Уельс, Канада, США, країни Південної Америки, Австралія, Нова Зеландія, Швейцарія, Франція, Кувейт, Індонезія, Корея і Таїланд, знаходяться на етапі важливих освітніх реформ професійної освіти. Ці зміни спрямовані на спроби поєднати традиційне навчання з сучасними вимогами; збільшення кількості студентів у ВНЗ; вивчення фахових предметів у школах; розробку єдиних, професійних стандартів компетентності, що впливають на зміну системи загальної й вищої освіти; безперервне навчання; підвищення якості й збільшення кількості практичних занять.

Таким чином, компетентнісно орієнтована програма повинна підготувати всебічно розвиненого, конкурентоспроможного фахівця, який зможе задовольнити вимоги часу, суспільства та роботодавців.

3. Оцінювання досягнень. Під час контролю знань студентів при компетентісному навчанні слід чітко визначити рівень оволодіння компетентністю, яка поєднує теоретичні і практичні навички. Сьогодні, визначення компетентності майбутніх учителів у США відбувається на основі двох критеріїв:

➤ оцінка знань, яка дозволяє визначити рівень розуміння й володіння навчальними дисциплінами (за допомогою тестових завдань);

➤ оцінка здібностей (діяльності), що визначає поведінку вчителя-початківця під час практичних занять та проходження педагогічної практики у школі [2, 3]

4. Отримання ліцензії вчителя. Насамперед зауважимо, що професійною структурою, яка визначає освітні стандарти у США, є штат. У свою чергу, Міністерство освіти штату використовує допомогу трьох організацій: the Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium (INTASC), the National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE) та the National Board for Professional Teaching Standard (NBPTS) [4, с. 19]. Так, INTASC займається розробкою стандартів для вчителів-початківців, NCATE – для кандидатів у викладачі, а NBPTS – встановлює вимоги для професійних педагогів [4, с. 20].

Після завершення навчання у ВНЗ, американські вчителі-початківці зобов'язані отримати ліцензію, пройшовши тестування з базових (basic skills), загальних (general knowledge) та предметних знань (subject matter knowledge), педагогічної компетентності (pedagogical knowledge) та педагогічної компетентності з предмета (subject-specific pedagogical knowledge) [4, с. 50-54]. Додамо, що термін її дії коливається від 1 до 10 років та залежить від рівня майстерності, знань та досвіду вчителя.

Таким чином, система ліцензійних тестів забезпечує ґрунтовну й об'єктивну оцінку знань майбутніх вчителів, так як проводиться незалежними організаціями, що не мають жодного відношення до процесу навчання. Варто зазначити, що кожен штат самостійно обирає види й типи тестування та встановлює прохідний бал. Разом із тим, успішне проходження ліцензійного тесту, виконання навчальних вимог, проходження педагогічної практики й отримання позитивної рекомендації навчального закладу є найважливішими ознаками компетентності майбутнього вчителя.

Як бачимо із сказаного вище, структурні компоненти компетентісно орієнтованої програми підготовки вчителів у США мало чим відрізняються від традиційної. Однак, провівши більш детальний аналіз праць американських науковців, ми можемо виділити відмінні риси і подати їх у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1.

Порівняльна таблиця ключових положень компетентісно орієнтованої і традиційної програм підготовки вчителів у США

	Традиційна програма підготовки вчителів	Компетентісно орієнтована програма підготовки вчителів
1	Основним показником досягнень студентів є знання предмета спеціалізації	Основним показником досягнень студентів є можливість ефективного виконання роботи
2	Студенти навчаються протягом визначеного часу (рік, семестр, чверть)	Навчання студентів закінчується лише після демонстрації компетенцій
3	Критеріями оцінювання знань і вмінь є шкала оцінювання	Оцінювання знань і вмінь відбувається на основі їх практичної демонстрації
4	Студенти дотримуються встановленого факультетом навчального плану (визначенні навчальні дисципліни, графік занять, склад груп тощо)	Студенти самостійно обирають навчальні дисципліни, планують відвідування занять, обирають викладачів та групи

5	Процес навчання складається з навчальних курсів	Навчання поділене на навчальні модулі
6	Основною формою презентації є лекція-дискусія, практичні та лабораторні заняття	Використання різноманітних методів і форм подачі матеріалу (проблемний пошук інформації, рольові ігри, парна робота тощо)
7	Зміст навчальної дисципліни визначає особа, яка її викладає	Визначення компетенцій відбувається під впливом студентів, викладачів, інструкторів і професорів
8	Оцінка рівня знань відбувається, як правило, після вивчення запланованого обсягу матеріалу	Систематичний контроль та оцінка знань студентів, взаємозв'язок із викладачами

Висновки. Таким чином, урахувавши дані таблиці 1, ми можемо зробити наступні висновки: 1) компетентнісно орієнтована програма сприяє систематичному вивченню матеріалу й постійно контролює інтелектуальний розвиток і прогрес студентів; 2) у центрі уваги знаходиться особистість студента та її розвиток; 3) компетентнісна програма виконує один із найголовніших принципів американського суспільства – забезпечує свободу вибору та демократичність відносин. Додамо, що набуття компетентній є основною метою компетентнісно орієнтованої моделі підготовки вчителів у США і передбачає дотримання чіткої структури.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Andersen D., Cooper J., Dickson G. Competency based teacher education. – Berkeley, California, 1973. – 123 p.
3. Houston R., Howsam R. Competency-based teacher education: progress, problems, and prospects. – USA.: Science Research Association, Inc., 1972. – 182 p.
4. Mitchel K., Robinson D., Plake B. Knowles K. Testing teacher candidates. The role of licensure tests in improving teacher quality. – 2001, – 460 p. Available: www.nap.edu

В данной статье проанализировано главные составляющие компетентносно ориентированной учебной программы подготовки учителей в США. Также предложено сравнительную таблицу компетентносно у традиционной учебной программы.

This article deals with the main components of the competency based teacher education in the USA. Also the comparison of the competency based and traditional programs is provided.

УДК 37.013.74

Шацька О. П.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ КИТАЮ

Подано коротку характеристику становленню та розвитку системи дистанційної освіти в Китаї, показано функції та особливості організації процесу навчання та підвищення кваліфікації китайськими педагогами у радіотелеуніверситетах.

Постановка проблеми. Дистанційна освіта (ДО) – освіта ХХІ ст. ДО (навчання за індивідуальним графіком) було започатковано ще у 1840 р. Ісааком Пітманом в Англії, який навчав своїх студентів стенографії завдяки поштової кореспонденції. ДО почала активно розвиватися у 30-ті рр. ХХ ст. З кожним десятиріччям кількість нетрадиційних навчальних центрів зростала.

На сьогодні центри дистанційної освіти розташовані у багатьох країнах світу, наприклад, у Великій Британії, Канаді, Мексиці, Південно-Африканській республіці, Росії,